

О. В. Хитра,
к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3558-749X>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.24.328

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ І ПЕРСПЕКТИВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

О. Khytra,
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Public Management and Administration,
The Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

FEATURES OF REGIONAL DEVELOPMENT MANAGEMENT IN THE CONTEXT
OF THE CHALLENGES OF MARTIAL LAW AND THE PROSPECTS
FOR POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE

У статті проаналізовано характер змін, внесених до нормативно-правових документів, що стосуються цільових аспектів, принципів та об'єктно-предметного поля державної регіональної політики України. Оцінено зміни у Державній стратегії регіонального розвитку та їх логічний взаємозв'язок з Планом відновлення та орієнтирами державної регіональної політики. Досліджено виклики, які порушують баланс між централізацією та децентралізацією в управлінні регіональним розвитком. Оцінено кроки щодо дотримання принципів багаторівневого управління у сфері державної регіональної політики. Охарактеризовано зміни, що відбулися у структурі і повноваженнях суб'єктів управління регіональним і місцевим розвитком. Проаналізовано організаційні механізми управління регіональним розвитком, впровадження яких залишається актуальним в умовах війни і з урахуванням перспектив повоєнного відновлення та вимог євроінтеграції. Окреслено перспективи поглиблення міжнародної співпраці у сфері розробки та реалізації державної регіональної політики.

The features of regional development in wartime, which significantly complicates the implementation of previously adopted strategic goals and reforms and, accordingly, requires the development and implementation of new management tools in the specified area have been analyzed in the article. Based on the results of the systematization of the main problems, directions for making changes to the institutional environment of regional development and relevant management mechanisms have been outlined. The nature of the changes made to regulatory and legal documents relating to target aspects, principles and the object-subject field of state regional policy has been analyzed. The challenges that disrupt the balance of "centralization — decentralization" in regional development management and the directions for restoring the optimum point have been investigated.

It has been concluded that the introduction of a special regime for the restoration of regions and territories affected by armed aggression against Ukraine requires the development of a new "formula for optimal decentralization", which, among other things, will be marked by the transformation of the interaction of regional development management entities, the introduction of innovative approaches to resource provision of recovery plans, the use of new monitoring and control mechanisms, etc. Changes in the State Strategy for Regional Development, which emphasized territorial-oriented and security approaches and the need to take into account the requirements of Ukraine's European integration progress, and their logical relationship with the Recovery Plan and the guidelines of state regional policy, have been considered. Steps taken to comply with the principles of multi-level governance in the field of state regional policy, the preparation and implementation of comprehensive plans for the spatial development of the territory have been assessed. Organizational mechanisms, the implementation of which remains relevant in war conditions taking into account the prospects for post-war recovery have been analyzed. The need to streamline issues of financial support for regional and local development has been emphasized. The changes that have occurred in the structure and powers of regional and local development management entities have been described. The prospects for deepening international cooperation in the field of development and implementation of the state regional policy of Ukraine have been outlined.

Ключові слова: багаторівневе управління, державна регіональна політика, державна стратегія регіонального розвитку, децентралізація, управління регіональним розвитком.

Key words: multi-level governance, state regional policy, state strategy of regional development, decentralization, regional development management.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах російсько-української війни з'явилося чимало викликів, які гальмують регіональний розвиток. Гостро постало питання відновлення економічного зростання регіонів, розробки інструментів протидії макро-економічним шокам, мінімізації диспропорцій і посилення територіальної згуртованості [1]. Актуальність цієї проблеми зростає, з одного боку, під впливом загострення конкуренції територій щодо залучення ресурсів, а з іншого — у зв'язку з підвищенням ролі територій у забезпеченні ефективності реформ і формуванні точок (полісів) зростання [2, с. 44].

Наразі акценти в регіональній політиці вимушено змістилися від пошуку інноваційних способів створення точок соціально-економічного зростання до політики, спрямованої на відбудову, відновлення критичної інфраструктури та підтримку елементарних умов життя [3, с. 326]. Водночас набуття Україною статусу кандидата на членство в Європейському Союзі формує перелік вимог до нової моделі регіональної політики в напрямі її наближення до регіональних політик країн-членів ЄС. Повоєнне відновлення повинне базуватися на підходах, які враховуватимуть ендегенний потенціал території та відповідатимуть критеріям сталості [2, с. 44]. Усі ці чинники зумовили нагальну потребу в перегляді законодавчих аспектів і практичних інструментів розробки та реалізації державної регіональної політики України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання управління регіональним розвитком розглядаються багатьма вченими. Зокрема, Г.В. Возняк, Д.О. Сороковий проаналізували виклики та орієнтири відновлення економічного зростання регіонів України [1]. І.З. Савчин, О.В. Перепелюкова виконали дослідження міжнародного досвіду регулювання конвергенції регіонального розвитку [2]. Є.І. Качмарський окреслив сучасні тенденції в управлінні регіональним розвитком в Україні [3] та обґрунтував напрями його адаптації до умов воєнного часу [4], урахувавши досвід країн ЄС [5]. В. Гришко, Г. Шарий проаналізували європейський досвід забезпечення економічного розвитку регіону та формування дієвої стратегії управління ним [6]. В.І. Захарченко оцінив адекватність змін у державній регіональній політиці у контексті викликів, спричинених війною, та потреб відновлення територій різних типів [7]. В.В. Плахотнюк присвятив дослідження визначенню основних проблем у системі забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України [8]. Ю.М. Сірий дослідив актуальні питання діяльності місцевих органів виконавчої влади в умовах воєнного стану [9]. О.П. Смик, Р.І. Пашов окреслили напрями удосконалення взаємодії органів регіонального управління [10]. І.З. Сторонянська, Т.Я. Баранецький обґрунтували важливість розбудови системи освоєння коштів структурних фондів ЄС в контексті імплементації програми Ukraine Facility [11]. І.З. Сторонянська, Л.Я. Бенюк дослідили нові підходи до формування регіональної політики України та напрями її зближення з регіональ-

Рис. 1. Сучасні тенденції в управлінні регіональним розвитком

Джерело: розроблено авторкою з використанням [2, с. 45; 8; 13, с. 216].

ною політикою ЄС [12]. О.І. Корнага, О.І. Гарафонов обґрунтували переваги використання цифрових технологій у стратегічному плануванні регіонального розвитку [13].

Разом з тим, актуальними залишаються питання оцінювання середньо- і довгострокових наслідків здійснених кроків та планування подальших дій щодо модернізації системи управління регіональним розвитком.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є оцінювання змін в управлінні регіональним розвитком, впроваджених для адаптації до викликів воєнного стану, та обґрунтування напрямів інтенсифікації регіонального розвитку для забезпечення повоєнного відновлення України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Регіональний розвиток трактується як система змін, що торкаються інфраструктурних, соціально-економічних, екологічних характеристик певної території і спрямовані на підвищення добробуту населення та забезпечення стійкості економіки [13, с. 216]. Складне переплетіння воєнних, соціально-демографічних, економічних, екологічних, політичних і технологічних (передусім цифрових) детермінант суттєво змінює структуру регіонального добробуту, ускладнюючи досягнення національної стійкості. Звідси виникає потреба у перегляді системи управління регіональним розвитком, що являє собою "сукупність принципів, методів, форм, засобів цілеспрямованого впливу на соціально-економічні процеси, які відбуваються в регіоні" [5, с. 70]. Ця система одночас-

но має бути спрямована на адаптацію до європейських стандартів, спроможна генерувати захисні механізми для підтримки життєздатності в умовах війни, а також демонструвати стратегічну далекоглядність з огляду на перспективи повоєнного відновлення територій.

Специфіка управління регіональним розвитком полягає в урахуванні нерівномірності соціально-економічного розвитку територій. Зокрема, в ЄС вважається, що диспропорційний розвиток гальмує інтеграційні процеси, тому за допомогою управлінського впливу слід налагоджувати соціально-економічний розвиток відсталих регіонів та запобігати появі нових дисбалансів [5, с. 70].

З цією метою може застосовуватись низка інструментів, апробованих свого часу різними державами (рис. 1). Сучасні тренди управління регіональним розвитком описуються через відмову від надмірної централізації на користь децентралізованих моделей; наступна ключова віха — впровадження орієнтирів сталого розвитку; актуальними також є сучасні методи стратегування регіонального розвитку (орієнтовані на збалансований розвиток територій різного функціонального типу, смарт-спеціалізацію через підтримку кластерних ініціатив і розвиток промислових хабів, соціальну згуртованість через підтримку інклюзивних програм та ін.);

Таблиця 1. Зміни в управлінні регіональним розвитком в умовах воєнного стану

Характер змін	Особливості їх інституціоналізації	Ключові аспекти
1	2	3
1. Оновлення нормативно-правових засад державної регіональної політики (ДРП)	1.1. Внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій [14]	1.1.1. Цільовий аспект: спрямованість ДРП на відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України. 1.1.2. Засадничі положення: коригування принципів ДРП (у т. ч. шляхом доповнення принципами рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, інклюзивності, інтегрованого розвитку).
	1.2. Внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [15]	1.2.1. Поглиблення диференціації об'єктів ДРП: регіони і територіальні громади, які характеризуються специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних, економічних особливостей. 1.2.2. Розширення предметного поля ДРП: новий підхід до визначення функціональних типів територій.
2. Коригування стратегічних орієнтирів регіонального розвитку	2.1. Внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [15]	2.1.1. Обґрунтування підстав для оновлення (у т. ч. забезпечення зв'язку з процесом відновлення України). 2.1.2. Забезпечення зв'язку з орієнтирами ДРП: дотримання комплексного територіально-орієнтованого підходу; націленість на зменшення диспропорцій у розвитку територіальних громад та якості життя людини.
3. Використання переваг децентралізації та багаторівневого підходу в системі стратегічного планування	3.1. Внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій [14]	3.1.1. Обов'язкове стратегування розвитку територіальних громад. 3.1.2. Розробка документів ДРП з використанням територіально-орієнтованого та безпекового підходу.
	3.2. Ухвалення Дорожньої карти децентралізації на 2024–2027 роки [16]	3.1.3. Передбачення у документальному забезпеченні регіонального розвитку планів відновлення та розвитку регіонів /територіальних громад. 3.2.1. Ключові орієнтири децентралізації: посилення спроможностей громад, фінансове зміцнення, інклюзія, прозорість і запобігання корупції, багаторівневе врядування.
	3.3. Розробка Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад [21]	3.3.1. Забезпечення єдиного підходу до формування документів ДРП. 3.3.2. Акцент на застосуванні RBM-підходів (управління, орієнтоване на результат). 3.3.3. Вимога узгодження з містобудівною документацією, планом відновлення та розвитку регіонів, програмою комплексного відновлення області (у разі наявності).
	4.1. Затвердження Порядку формування Концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади [17]	4.1.1. Розробка механізму формування Концепції інтегрованого розвитку на засадах партисипації, міждисциплінарності, просторового представлення.
4. Розробка концептуальних положень та організаційних механізмів, необхідних для забезпечення ефективної реалізації ДРП	4.2. Встановлення Порядку здійснення моніторингу державної регіональної політики [20]	4.2.1. Визначення показників моніторингу розвитку регіонів, виконання документів стратегічного планування, використання публічних коштів на цілі державної регіональної політики.
	4.3. Розробка Методичних рекомендацій щодо застосування смарт-спеціалізації на регіональному рівні [22]	4.3.1. Методичне забезпечення управління процесом визначення пріоритетів смарт-спеціалізації регіонів для інтенсифікації їх інноваційного розвитку.
	4.4. Затвердження Порядку функціонування єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад [23]	4.4.1. Забезпечення аналітичної обробки інформації для підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад, а також моніторингу та оцінювання їх виконання.
	4.5. Затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади [18]	4.5.1. Визначення складу і змісту програм комплексного відновлення території. 4.5.2. Визначення основних містобудівних, просторових і соціально-економічних пріоритетів політики відновлення території, яка визнана місцем концентрації інфраструктурних, соціально-економічних, екологічних чи інших кризових явищ.
	4.6. Затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад [19]	4.6.1. Визначення механізму відбору та віднесення територіальних громад і мікрорегіонів до територій відновлення. 4.6.2. Визначення структури плану відновлення та розвитку регіонів.

Характер змін	Особливості їх інституціоналізації	Ключові аспекти
1	2	3
5. Упорядкування питань фінансового забезпечення регіонального і місцевого розвитку	5.1. Внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій [14]	5.1.1. Передбачена окрема бюджетна програма, спрямована на фінансування заходів з відновлення регіонів і територій, а також програм і проєктів регіонального розвитку та/або проєктів місцевого розвитку.
	5.2. Упорядкування деяких питань формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану [24]	5.2.1. Виконання та формування місцевих бюджетів здійснюється з урахуванням специфіки воєнного стану. 5.2.2. Органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, військові адміністрації здійснюють заходи з мобілізації додаткових фінансових ресурсів до місцевих бюджетів. 5.2.3. Військові адміністрації можуть приймати рішення про перерахування коштів з місцевого бюджету державному бюджету для здійснення згідно з законом заходів загальної мобілізації, з метою відсічі збройній агресії РФ, забезпечення національної безпеки.
	5.3. Затвердження Порядку використання у 2025 році коштів державного фонду регіонального розвитку [26]	5.3.1. Визначення механізму використання коштів, передбачених у державному бюджеті за бюджетною програмою «Державний фонд регіонального розвитку». 5.3.2. Бюджетні кошти спрямовуються на реалізацію публічних інвестиційних проєктів, що мають на меті відновлення та розвитку регіонів.
6. Зміни у структурі і повноваженнях суб'єктів управління регіональним і місцевим розвитком	6.1. Опублікування Указу Президента України «Про утворення військових адміністрацій» [27]	6.1.1. Утворення військових адміністрацій як нового суб'єкта управління регіональним розвитком. 6.1.2. Виникнення передумов для оновлення моделі взаємодії суб'єктів управління регіональним розвитком (зокрема, органів місцевого самоврядування та обласних /районних військових адміністрацій).
	6.2. Ухвалення Постанови Верховної Ради України «Про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (...) в умовах збройної агресії російської федерації» [28]	6.2.1. Визнання неможливості належного дотримання виборчих принципів. 6.2.2. Констатація, що стале функціонування ОМС є обов'язковою умовою дотримання принципу безперервності влади, забезпечення правопорядку, національної безпеки, оборони держави та життєдіяльності територіальних громад.
	6.3. Внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану [29]	6.3.1. Розширення повноважень голів громад (зокрема, право приймати рішення про передачу коштів з місцевого бюджету на потреби ЗСУ та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану).
	6.4. Внесення змін до ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» [30], «Про місцеві державні адміністрації» [31]; прийняття Закону України «Про міжнародне територіальне співробітництво України» [32]	6.4.1. Законодавче закріплення ролі суб'єктів управління регіональним /місцевим розвитком у русі національного спротиву. 6.4.2. Розширення повноважень місцевих державних адміністрацій у сфері оборони. 6.4.3. Розширення повноважень суб'єктів управління регіональним і місцевим розвитком у сфері міжнародного територіального співробітництва.
	6.5. Затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку [33]	6.5.1. Розширення завдань агенції регіонального розвитку у сфері ДРП (зокрема, сприяє залученню та реалізації проєктів /програм міжнародної технічної допомоги та транскордонного співробітництва, спрямованих на відновлення та/або розвиток регіону; бере участь у роботі, пов'язаній з релокацією виробничих підприємств та ін.).
7. Поглиблення міжнародної співпраці у сфері розробки та реалізації ДРП	7.1. Схвалення проєкту Угоди між Урядом України та ОЕСР щодо приєднання до Комітету з питань політик регіонального розвитку ОЕСР і його допоміжних органів	7.1.1. Використання передових практик у сфері регіонального розвитку; гармонізація методологій стратегічного планування з рекомендаціями ОЕСР. 7.1.2. Робота над оновленою методологією стратегічного планування на 2028–2034 роки, що буде реалізовуватись на принципах доказовості, результативності та багаторівневої координації.

Джерело: складено авторкою з використанням [14—33].

крім того, увага приділяється моделюванню розвитку територій за допомогою цифрових технологій [8].

Повномасштабне вторгнення призвело до певного розриву між довоєнними стратегічними орієнтирами у сфері регіонального розвитку і реальним соціально-економічним станом регіонів — як тих, що постраждали від бойових дій на їх території, так і інших регіонів, яких торкнулися кризові явища (негативні соціально-демографічні зміни, проблеми інтеграції релокованих підприємств до господарського механізму регіону, потреба виділення коштів на підтримку ЗСУ, пошук шляхів підвищення енергоефективності та ін.). Відповідно, мали статися зміни у моделі управління регіональним розвитком (табл. 1).

Основні зміни державної регіональної політики (ДРП) відображені в Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій" [14]. Така політика має, з одного боку, дбати про задоволення потреб громадян та інших стейкхолдерів (забезпечення сервісної орієнтованості публічного управління на всій території держави), гарантувати безпеку (що стане основою для відновлення людського капіталу), забезпечувати розвиток підприємництва, інновацій (з метою створення економічного базису регіонального розвитку), а з іншого — формувати дієву стратегію повоєнного відновлення [6].

Згаданим Законом передбачене запровадження спеціального режиму відновлення та стимулювання розвитку територій — на основі встановлення нової архітектури взаємодії державних органів з органами місцевого самоврядування (ОМС) та міжнародними партнерами, необхідної для залучення інвестицій та розподілу їх за пріоритетними об'єктами [7, с. 17]. Також передбачена розробка документів ДРП з використанням територіально-орієнтованого та безпекового підходу; до документального забезпечення регіонального розвитку віднесені плани відновлення та розвитку регіонів / територіальних громад.

У 2024 році були ухвалені зміни до Державної стратегії регіонального розвитку (ДСРР) на 2021—2027 роки [15], що торкаються двох основних блоків питань: 1) відновлення і розвиток територій України з першочерговим урахуванням безпекових чинників; 2) перезавантаження системи управління регіональним і місцевим розвитком у перспективі євроінтеграції [11, с. 15]. В оновленій редакції ДСРР спостерігається поглиблення диференціації об'єктів регіональної політики (це "регіони та територіальні громади, які характеризуються специфічним набором соціальних, просторових, безпекових, екологічних, економічних особливостей" [15]), а також розширення предметного поля ДРП (через визначення ключових ознак функціональних типів територій). Усі виділені типи територій є різними в економічному, безпековому, соціальному, демографічному, фінансовому контексті. За таких умов доречно стверджувати про формування державної регіональної політики з чітким виокремленням механізмів та заходів для кожного з них [1].

Важливо, що ДСРР кореспондує з програмою Ukraine Facility [34] щодо досягнення трьох стратегічних цілей: 1) формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах; 2) підвищення конкурентоспроможності регіонів; 3) розбудови багаторівневого врядування [7, с. 18]. Зв'язок ДСРР з орієнтирами державної регіональної політики забезпечує дотримання комплексного територіально-орієнтованого підходу, націленість на зменшення диспропорцій у розвитку територіальних громад та якості життя. Отож, Стратегія виконує завдання імплементації до практики управління територіального підходу — через визначення цілей для окремих функціональних типів територій [11, с. 15].

В рамках нової парадигми політики регіонального розвитку повинні оптимально поєднуватися децентралізація (делегування повноважень виборним органам на місцевий рівень) і деконцентрація (передача повноважень місцевим органам виконавчої влади) [3, с. 331]. Наразі в Україні затверджено Дорожню карту децентралізації на 2024—2027 роки [16], що декларує п'ять ключових цілей: посилення спроможностей громад, фінансове зміцнення, інклюзія, прозорість і запобігання корупції, багаторівневе врядування. Проте, як зауважує Є.І. Качмарський, у воєнний та повоєнний час доцільною видається, все ж таки, централізованість управління (особливо щодо постраждалих територій), а тому існує ймовірність конфлікту між європейським принципом передачі управління регіональним розвитком на

місцевий рівень та аргументами на користь централізованого впливу держави [4, с. 41; 5, с. 71]. Відповідно, важливе значення має синхронізація таких стратегічних документів, як оновлена Державна стратегія регіонального розвитку, Дорожня карта реформи децентралізації та План України. Виходячи з зазначених у цих документах стратегічних цілей і принципів їх досягнення, варто вибудувати баланс між автономією регіонів та контролем з боку центральної влади [10, с. 235—236]. Зрештою, вплив центральної влади повинен бути диференційованим: за наявності у регіоні повноцінного місцевого самоврядування державний вплив має мінімізуватися; управління регіональним розвитком регіонів, які потребують відновлення, має бути централізованим до початку повноцінної роботи органів публічної влади [4, с. 42].

Регіональна політика держави має базуватися на багаторівневому управлінні регіонами та конструктивній взаємодії всіх учасників регіонального розвитку [3, с. 328]. Законом України [14] передбачена трирівнева система регіонального планування (державна стратегія — регіональні стратегії — стратегії громад), і на підтвердження цього прописані положення щодо обов'язкового стратегування розвитку територіальних громад (ТГ). Комплексні плани просторового розвитку території територіальної громади мають стати "просторовою розгорткою" стратегій розвитку ТГ та місцевих планів відновлення й розвитку [7, с. 19]. У свою чергу, це потребує оновлення архітектури планувальних документів, єдиних принципів і правил їх формування та розробки комплексних програм розвитку і планів відновлення [5, с. 72]. Ще у 2022 році була інституціоналізована розробка механізму формування Концепції інтегрованого розвитку [17] на засадах міждисциплінарності, партисипації, просторового представлення. Втім, на думку І.З. Сторонянської і Л.Я. Беновської, під час розробки стратегій громади зіткнулися з проблемами відсутності статистичних даних для формування профілю громади, неузгодженістю інтересів стейкхолдерів щодо формування пріоритетів розвитку громади, відсутністю навичок стратегічного планування тощо [12, с. 8]. Під час воєнного стану комплексні плани просторового розвитку потребують ще детальнішого опрацювання, оскільки мають давати відповідь, де в регіонах і ТГ розміщуватимуться нові або релоковані підприємства, логістичні центри, місця проживання ВПО та робочі місця для них [7, с. 24].

Значна увага приділяється організаційним механізмам, необхідним для забезпечення ефективної реалізації ДРП. Так, у 2022 році був затверджений Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них [18], яким передбачено, що територія, визнана місцем концентрації інфраструктурних, соціально-економічних, екологічних чи інших кризових явищ, потребує особливої політики відновлення. У 2023 році була прийнята Постанова КМУ "Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад" [19], що визначила механізм відбору та віднесення територіальних громад і мікрорегіонів до територій відновлення, а також структуру плану відновлення і розвитку регіонів.

Також діє Порядок здійснення моніторингу державної регіональної політики [20] (ним визначено показники моніторингу розвитку регіонів, виконання документів стратегічного планування, використання публічних коштів на цілі ДРП) і розроблені Методичні рекомендації щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад [21] (для забезпечення єдиного підходу до формування документів ДРП). Варто наголосити на наявності вимоги узгодження стратегій розвитку ТГ з містобудівною документацією, планом відновлення та розвитку регіонів, програмою комплексного відновлення області.

Приділена увага також модернізації структури регіональних економік, яка повинна передбачати удосконалення технологічних процесів, створення видів діяльності з високою доданою вартістю [1]. Зокрема, важливим для повоєнного відновлення України може стати європейський досвід перепрофілювання знищених промислових регіонів [5, с. 71]. Також слід виділити Методичні рекомендації щодо застосування смарт-спеціалізації на регіональному рівні [22], що формують методичне забезпечення процесу визначення пріоритетів смарт-спеціалізації регіонів і націлюють на забезпечення інноваційності регіонального розвитку.

Сучасною тенденцією в управлінні регіональним розвитком є цифровізація, зокрема, інтеграція цифрових рішень у процеси відбудови громад [5, с. 72]. Використання штучного інтелекту (AI) та аналітики великих даних (Big Data) дозволяє створювати моделі розвитку територій, враховуючи при цьому демографічні тенденції, макроекономічні показники, рівень інвестиційної привабливості, екологічні аспекти. Впровадження цифрових технологій у процес стратегічного планування дозволяє, крім іншого, забезпечити інтеграцію регіональних систем до загальнонаціонального цифрового простору [13, с. 216]. Показовим у цьому плані є те, що з 2024 року документальна рамка всіх стратегій регіонального розвитку буде представлена в єдиній геоінформаційній системі (GiS) моніторингу та оцінювання регіонального розвитку. Механізм функціонування цієї системи регламентується відповідним Порядком [23], що створює цифровий базис для аналітичної обробки інформації з підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад. Втім, як зауважують О.І. Корнага та О.І. Гарафонов, вітчизняна нормативно-правова база поки не забезпечує належного регулювання усіх питань цифровізації управління регіональним розвитком [13, с. 215].

Перегляд візії регіонального розвитку не матиме сенсу, якщо паралельно не удосконалювати фінансові інструменти забезпечення реалізації цього поступу. Фінансову та регіональну політику потрібно розробляти таким чином, щоб, з одного боку, створювати належні стимули та рівні умови для підприємництва, а з іншого — врахувати наслідки війни для розвитку територій [1].

Законодавством України [14] передбачена окрема бюджетна програма для фінансування заходів з відновлення регіонів і територій. Ще у 2022 році Постановою КМУ [24] урегульовані деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану.

Варто констатувати, що серед пріоритетних заходів скоротився обсяг завдань, які безпосередньо стосуються територіальної організації влади, натомість акценти у розподілі коштів перенесені на безпекові питання і проблеми житлово-комунального господарства [3, с. 333—334]. Органам місцевого самоврядування або військовим адміністраціям можуть ухвалювати рішення про перерахування коштів з місцевих бюджетів до державного бюджету з подальшим розподілом таких коштів Кабінетом Міністрів, а також спрямування залишків коштів за субвенціями з державного бюджету місцевим бюджетам на заходи територіальної оборони, задоволення продовольчих потреб цивільного населення, його евакуацію тощо. Втім, дослідники вказують на ймовірність конфліктів, коли постає питання про доцільність використання коштів на розв'язання проблем, не пов'язаних безпосередньо з безпекою або підвищенням обороноздатності (наприклад, виділення коштів з місцевого бюджету на поліпшення благоустрою території громади); також є застереження щодо конкуренції громад та регіонів за віднесення їх до функціонального типу, якому надаватиметься більший обсяг фінансування на відновлення. Зрештою, слід погодитись з точкою зору, що певний час зберігатиметься залежність фінансової спроможності територіальних громад від державних дотацій [4, с. 40].

У процесі реформування механізму використання коштів державного фонду регіонального розвитку (ДФРР) постало завдання віднайти баланс у фінансуванні проєктів розвитку та фінансуванні проєктів, спрямованих на повоєнне відновлення інфраструктури у регіонах [3, с. 334]. З 1 вересня 2025 року громади одержали можливість через цифрову платформу DREAM подавати заявки на фінансування проєктів з відновлення за кошти ДФРР [25]. У Порядку використання у 2025 році коштів ДФРР [26] наголошено, що "бюджетні кошти спрямовуються на реалізацію публічних інвестиційних проєктів, що мають на меті відновлення та розвиток регіонів і відповідають пріоритетам, визначеним Державною стратегією регіонального розвитку на 2021—2027 роки". Разом з тим, на думку І.З. Сторонянської і Л.Я. Беневської, доречно сформувати фонд відновлення територій, джерелами фінансування якого, на відміну від ДФРР, що фінансується з держбюджету, мають стати конфісковані активи рф, міжнародні фінансові ресурси, гранти, кредити тощо [12, с. 11].

Загалом, Державна стратегія регіонального розвитку покликана сформувати "територіальну основу" для залучення фінансового ресурсу з різних джерел для реалізації проєктів з відновлення та реконструкції, адже відбір будь-якого інвестиційного проєкту буде передбачати звернення до документів стратегічного планування [11, с. 15]. Звідси висновок, що модернізація архітектури планувальних документів та їх змісту має відбуватися у контексті інтегрування програм /інструментів ЄС до національної системи планування, що дасть змогу узгодити використання фондів ЄС з національними пріоритетами [11, с. 18].

Наступний блок питань, вартих уваги, — це зміни у структурі і повноваженнях суб'єктів управління регіональним і місцевим розвитком. Відповідно до принципу субсидіарності адміністративно-територіальна ре-

форма в Україні сформувала базис для підвищення ефективності управління територіями — локальний рівень управління регіональним розвитком. Втім, воєнний стан призвів до викривлення вертикалі державної влади і змінив характер завдань ОМС, які тепер змушені брати на себе тилове забезпечення національного спротиву, вирішення питань міграції населення і релокації бізнесу, відновлення інфраструктури тощо [3, с. 332].

Незважаючи на війну, актуальними залишаються питання: розмежування повноважень органів місцевого самоврядування різних рівнів, повноважень держави та ОМС (що є однією з умов програми Ukraine Facility); розробки законодавства про відновлення діяльності органів виконавчої влади та ОМС на деокупованих територіях; посилення інституційної і фінансової спроможності ОМС; переформатування місцевих державних адміністрацій в органи префектурного типу; створення кращих умов для залучення громадян до прийняття управлінських рішень на місцях тощо [4, с. 38; 5, с. 71].

Після повномасштабного вторгнення рф Указом Президента [27] були створені військові адміністрації, що актуалізувало питання удосконалення механізмів взаємодії між цивільними та військовими структурами влади, включаючи спільне планування та обмін інформацією [9, с. 126].

Важливу роль виконує Постанова ВРУ "Про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (...) в Україні в умовах збройної агресії російської федерації" [28], яка констатує, що стає функціонування органів місцевого самоврядування є обов'язковою умовою дотримання принципу безперервності влади, забезпечення правопорядку, національної безпеки, оборони держави та життєдіяльності територіальних громад. Шляхом внесення відповідних змін до Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" [30] посилено роль ОМС в управлінні територіями і ресурсами.

З початком збройної агресії проти України значення місцевих органів виконавчої влади також суттєво зросло, оскільки вони стали ключовими структурами, які відповідають за координацію дій між державними інституціями, військовими формуваннями та громадськістю [9, с. 123]. Відповідно до внесених змін до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" [31] відбулося посилення ролі виконавчої влади на місцевому рівні, особливо у сфері безпеки та оборони. З прийняттям Закону України "Про міжнародне територіальне співробітництво України" [32] розширились повноваження суб'єктів управління регіональним розвитком у сфері міжнародної співпраці.

Окремо слід вказати на переформатування напрямів діяльності агенцій регіонального розвитку, до завдань яких додатково віднесено: сприяння залученню та реалізації проєктів /програм міжнародної технічної допомоги та транскордонного співробітництва, спрямованих на відновлення та/або розвиток регіону; участь у роботі, пов'язаній з релокацією виробничих підприємств, та ін. [33]. Усі ці зміни забезпечують оперативне реагування на загрози, підтримку стабільності та збереження життєдіяльності в умовах воєнного стану [9, с. 126].

Нарешті, ще один напрям коригування траєкторії регіонального розвитку під час війни — поглиблення міжнародної співпраці у сфері розробки та реалізації державної регіональної політики, що, зокрема, передбачено Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. Плани, програми і проєкти з відновлення та розвитку територій мають розроблятися і реалізовуватися відповідно до європейських директив та відповідати таким цілям політики регіонального розвитку, як стимулювання інвестицій (насамперед у людський капітал), збереження і створення робочих місць, підтримка сфери освіти і науки, розвиток сучасної інфраструктури, впровадження нових технологій (зокрема, для декарбонізації економіки), підтримка розвитку малого і середнього бізнесу [7, с. 27].

Для інтенсифікації євроінтеграційних процесів має бути реалізовано концепт територіального капіталу, окреслений у 2001 році в доповіді ОЕСР [35]. У процесі розробки планів, проєктів і програм з відновлення територій Україна має діяти відповідно до Рекомендацій ОЕСР у сфері публічного інвестування та візії відновлення України: "Сильна європейська країна — магніт для іноземних інвестицій". У зв'язку з цим важливе значення має схвалення проєкту Угоди між Урядом України та ОЕСР щодо приєднання до Комітету з питань політик регіонального розвитку ОЕСР і його допоміжних органів, що відкриває нові можливості для використання прогресивних практик у цій сфері [36].

Таким чином, незважаючи на виклики війни, політика регіонального розвитку продовжує втілюватися на засадах синхронізації систем регіонального управління в Україні та ЄС, з орієнтацією на стимулювання інноваційного розвитку регіональних економік [1]. Важлива роль в інституційному середовищі регіонального розвитку відводиться стратегуванню, розробці планів відновлення та комплексних планів просторового розвитку територій [7, с. 24].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проаналізовані зміни в управлінні регіональним розвитком засвідчили, що Україна орієнтується на прогресивний зарубіжний досвід у питаннях врегулювання диспропорцій у розвитку регіонів, роблячи акцент на якнайповнішому використанні їх внутрішнього потенціалу та мінімізації централізованого впливу. В умовах війни з'явилося чимало викликів для регіонального розвитку, що викликало потребу внесення змін до нормативно-правової бази, перегляду стратегічних орієнтирів, підтримання прийнятного балансу між централізацією і децентралізацією, забезпечення багаторівневого врядування, створення фінансового підґрунтя для повоєнного відновлення. Крім того, сталися зміни у суб'єктно-об'єктних компонентах системи управління регіональним розвитком: наприклад, утворення військових адміністрацій, а також набуття органами місцевого самоврядування статусу суб'єкта цивільної складової територіальної оборони, покладання на них додаткових функцій щодо створення безпечних умов для життєдіяльності територіальних громад спричинило потребу в перегляді повноважень і координаційних механізмів у діяльності ОМС та ОБВ. Суттєву

роль в удосконаленні управління регіональним розвитком відіграє ухвалення низки методичних рекомендацій стосовно питань розробки, реалізації, моніторингу та оцінювання стратегій різних рівнів. Технологічна складова системи управління регіональним розвитком збагатилася методами цифровізації, що виводить на якісно новий рівень аналітичний базис для обґрунтування управлінських рішень.

Перспективи подальших досліджень полягають у доцільності розробки механізму стимулювання регіонального розвитку як невід'ємної частини стратегії післявоєнного відновлення України.

Література:

1. Возняк Г.В., Сороковий Д.О. Виклики та орієнтири відновлення економічного зростання регіонів України. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 56. URL: <https://surl.li/aaonpr> (дата звернення: 15.11.2025).
2. Савчин І.З., Перепелюкова О.В. Міжнародний досвід регулювання конвергенції регіонального розвитку. Бізнес Інформ. 2024. № 5. С. 43—49. URL: <https://surl.li/icbxka> (дата звернення: 15.11.2025).
3. Качмарський Є.І. Сучасні тенденції в управлінні регіональним розвитком в Україні. Політологічний вісник. 2023. Вип. 90. С. 326—339. URL: <https://www.zpv.knu.ua/index.php/pb/article/view/186/166> (дата звернення: 15.11.2025).
4. Качмарський Є.І. Регіональна політика в умовах військового стану в Україні. Політичне життя. 2023. Вип. 4. С. 37—43. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/14876> (дата звернення: 15.11.2025).
5. Качмарський Є.І. Регіональна політика України: європейський досвід та вітчизняні реалії. Modern economics. 2024. № 44. С. 69—73. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2024_44_13 (дата звернення: 15.11.2025).
6. Гришко В., Шарий Г. Європейський досвід формування стратегії управління економічним розвитком регіону. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 64. URL: <https://surl.li/saxooh> (дата звернення: 15.11.2025).
7. Захарченко В.І. Зміни в регіональній політиці України як відповідь на виклики війни та потреби відновлення від її наслідків. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2025. № 1 (31). С. 17—31. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2025/No1/17.pdf> (дата звернення: 15.11.2025).
8. Плахотнік В.В. Соціально-економічний розвиток регіонів України: виклики та стратегічні перспективи. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 70. URL: <https://surl.li/pldtld> (дата звернення: 15.11.2025).
9. Сірий Ю.М. Актуальні питання діяльності місцевих органів виконавчої влади в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія "Юридичні науки". 2024. Том 35 (74). № 3. С. 123—127. URL: <https://surl.li/btjbje> (дата звернення: 15.11.2025).
10. Смик О.П., Пашов Р.І. Євроінтеграційні виклики вдосконалення функціональної та організаційної взаємодії органів регіонального управління України. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 3. С. 233—238. URL: <https://surl.li/ffeaup> (дата звернення: 15.11.2025).
11. Сторонянська І.З., Баранецький Т.Я. Виклики для регіональної політики України в контексті освоєння

коштів програми Ukraine Facility. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2024. Вип. 2 (166). С. 14—20. URL: <https://surl.li/dkxnmg> (дата звернення: 15.11.2025).

12. Сторонянська І.З., Беновська Л.Я. Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів. Регіональна економіка. 2023. № 1. С. 5—13. URL: <https://surl.li/bkhxxi> (дата звернення: 15.11.2025).

13. Корнага О.І., Гарафонов О.І. Цифрові технології у стратегічному плануванні регіонального розвитку. Економічний простір. 2025. № 199. С. 214—219. URL: <https://surl.li/pmbpas> (дата звернення: 15.11.2025).

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 9 липня 2022 р. № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

15. Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 серпня 2024 р. № 940. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

16. Уряд України затвердив Дорожню карту децентралізації / Урядовий портал. URL: <https://surl.li/fmtimd> (дата звернення: 15.11.2025).

17. Про затвердження Порядку формування Концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади: Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 22 вересня 2022 р. № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-22#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

18. Про затвердження Порядку розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 жовтня 2022 р. № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

19. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад: Постанова КМУ від 18 липня 2023 р. № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

20. Деякі питання проведення моніторингу та оцінювання державної регіональної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 березня 2024 р. № 305. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2024-%D0%BF#n124> (дата звернення: 15.11.2025).

21. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад: Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 р. № 265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

22. Методичні рекомендації щодо застосування смартспеціалізації на регіональному рівні: Наказ

Міністерства економіки від 10 червня 2024 р. № 14563. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME240089> (дата звернення: 15.11.2025).

23. Про затвердження Порядку функціонування єдиної геоінформаційної системи здійснення моніторингу та оцінювання розвитку регіонів і територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2023 р. № 522 (зі змінами, внесеними Постановою КМУ від 25.02.2025 р. № 212). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

24. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану: Постанова КМУ від 11 березня 2022 р. № 252 (зі змінами, внесеними Постановою КМУ від 4 листопада 2022 р. № 1239). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

25. Громади можуть отримати кошти на проекти з відновлення від Державного фонду регіонального розвитку / Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://surl.li/zyxjhr> (дата звернення: 15.11.2025).

26. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку: Постанова Кабінету Міністрів від 13 серпня 2025 р. № 971. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

27. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

28. Про безперервність функціонування представницьких органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних, обласних рад, сільських, селищних, міських голів) в Україні в умовах збройної агресії російської федерації: Постанова Верховної Ради України від 8 жовтня 2025 р. № 4621-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4621-20#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

29. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування у період дії воєнного стану: Закон України від 12 травня 2022 р. № 2259-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

30. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

31. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

32. Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24 квітня 2024 р. № 3668-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

33. Деякі питання діяльності агенцій регіонального розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2022 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.11.2025).

34. Ukraine Facility: План для 2024-2027 pp. URL: <https://surl.li/xdhiqv> (дата звернення: 15.11.2025).

35. OECD Territorial Outlook. Territorial Economy. Paris: OECD, 2001. 279 p. URL: <https://surl.li/ntdppp> (дата звернення: 15.11.2025).

36. Україна стає повноправним членом Комітету з питань регіональної політики ОЕСР / Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://surl.li/veruwp> (дата звернення: 15.11.2025).

References:

1. Voznyak, H.V. and Sorokovyi, D.O. (2023), "Challenges and benchmarks for restoring economic growth in Ukraine's regions", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 56, available at: <https://surl.li/aaornp> (Accessed 15 November 2025).

2. Savchyn, I.Z. and Perepeliukova, O.V. (2024), "International Experience in Regulating Regional Development Convergence", *Biznes Inform*, vol. 5, pp. 43—49.

3. Kachmarskyi, Ye.I. (2023), "Modern Trends in Regional Development Management in Ukraine", *Politolohichni visnyk*, vol. 90, pp. 326-339.

4. Kachmarskyi, Ye.I. (2023), "Regional Policy in the context of Military State in Ukraine", *Politychne zhyttia*, vol. 4, pp. 37—43.

5. Kachmarskyi, Ye.I. (2024), "Regional Policy of Ukraine: European Experience and Domestic Realities", *Modern economics*, [Online], vol. 44, pp. 69-73, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/modecon_2024_44_13 (Accessed 15 November 2025).

6. Hryshko, V. and Sharyi, H. (2024), "European experience in the formation of a strategy for managing the region's economic development", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 64, available at: <https://surl.li/saxooh> (Accessed 15 November 2025).

7. Zakharchenko, V.I. (2025), "Changes in the regional policy of Ukraine as a response to the challenges of war and the need to recover from its consequences", *Ekonomichni zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu*, vol. 1 (31), pp. 17-31.

8. Plahotniuk, V.V. (2024), "Socio-economic development of Ukraine's regions: challenges and strategic perspectives", *Ekonomika ta suspilstvo*, [Online], vol. 70, available at: <https://surl.li/pldtdl> (Accessed 15 November 2025).

9. Siriy, Yu.M. (2024), "Current issues of the activities of local executive bodies under martial law", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriya "lurydychni nauky"*, vol. 35 (74), no. 3, pp. 123—127.

10. Smyk, O.P. and Pashov, R.I. (2025), "Eurointegration challenges of improving the functional and organizational interaction of regional governance bodies of Ukraine", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 233—238.

11. Storonyanska, I.Z. and Baranetskyi, T.Ia. (2024), "Challenges for the regional policy of Ukraine in the context of the use of funds from the Ukraine Facility Program", *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*, vol. 2 (166), pp. 14—20.

12. Storonyanska, I.Z. and Benovska, L.Ia. (2023), "New regional policy of Ukraine: tools and directions of response in the context of modern challenges", *Rehionalna ekonomika*, vol. 1, pp. 5—13.

13. Kornaha, O.I. and Garafonova, O.I. (2025), "Digital technologies in strategic planning of regional development", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 199, pp. 214—219.

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Principles of State Regional Policy and the Policy of Reconstruction of Regions and Territories", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text> (Accessed 15 November 2025).

15. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Resolution "On amendments to the State Strategy for Regional Development for 2021—2027", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

16. Government portal (2024), "The Government of Ukraine approved the Decentralization Roadmap", available at: <https://surl.li/fmtimd> (Accessed 15 November 2025).

17. Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine (2022), Order "On approval of the Procedure for forming the Concept of Integrated Development of the Territory of a Territorial Community", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-22#Text> (Accessed 15 November 2025).

18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution "On approval of the Procedure for developing, conducting public discussions, and approving programs for the comprehensive restoration of the region, the territory of a territorial community (its part) and making amendments to them", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1159-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

19. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution "On approval of procedures for the restoration and development of regions and territorial communities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

20. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), Resolution "Some issues of monitoring and evaluating state regional policy", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2024-%D0%BF#n124> (Accessed 15 November 2025).

21. Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine (2022), Order "On approval of Methodological recommendations on the procedure for developing, approving, implementing, monitoring and evaluating the implementation of territorial community development strategies", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0265914-22#Text> (Accessed 15 November 2025).

22. Ministry of Economy (2024), Order "Methodological recommendations for the application of smart specialization at the regional level", available at: <https://ips.ligazakon.net/document/ME240089> (Accessed 15 November 2025).

23. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution "On approval of the Procedure for the functioning of a unified geoinformation system for monitoring and evaluating the development of regions and territorial communities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/522-2023-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

24. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution "Some issues of formation and implementation of local budgets during martial law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

25. Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine (2025), "Communities can receive funds for recovery projects from the State Regional Development Fund", available at: <https://surl.li/zyxjhr> (Accessed 15 November 2025).

26. Cabinet of Ministers of Ukraine (2025), Resolution "Some issues of the state regional development fund", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2025-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

27. President of Ukraine (2022), Decree "On the formation of military administrations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (Accessed 15 November 2025).

28. The Verkhovna Rada of Ukraine (2025), Resolution "On the continuity of the functioning of representative bodies of local self-government (rural, settlement, city, district in cities, district, regional councils, village, settlement, city mayors) in Ukraine in conditions of armed aggression by the russian federation", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4621-20#Text> (Accessed 15 November 2025).

29. The Verkhovna Rada of Ukraine (2022), The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Functioning of the Civil Service and Local Self-Government During the Period of Martial Law", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2259-20#Text> (Accessed 15 November 2025).

30. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine "About local self-government in Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed 15 November 2025).

31. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "About local state administrations", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (Accessed 15 November 2025).

32. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), The Law of Ukraine "On international territorial cooperation of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text> (Accessed 15 November 2025).

33. Cabinet of Ministers of Ukraine (2022), Resolution "Some issues of the activities of regional development agencies", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1203-2022-%D0%BF#Text> (Accessed 15 November 2025).

34. Recovery of Ukraine (2024), "Ukraine Facility: 2024—2027", available at: <https://surl.li/xdhiqv> (Accessed 15 November 2025).

35. OECD (2001), "OECD Territorial Outlook. Territorial Economy", available at: <https://surl.li/ntdppp> (Accessed 15 November 2025).

36. Ministry of Community and Territorial Development of Ukraine (2025), "Ukraine becomes a full member of the OECD Regional Policy Committee", available at: <https://surl.li/verypw> (Accessed 15 November 2025).

Стаття надійшла до редакції 04.12.2025 р.